

omnia : in cruce enim positus accepit acetum ultimum, et ait, « Perfectum est. Et inclinato capite emisit spiritum¹. » Quid est, « Perfectum est? Jam de mensura passionum nihil mihi deest; omnia quæ de me prædicta sunt, completa sunt : tanquam ideo expectaret ut complerentur. Quis est qui sic proficiscatur, quomodo ille de corpore egressus est? Sed quis est qui hoc potuit? Qui primo dixerat, « Potestatem habeo ponendi animam meam, et » potestatem habeo iterum sumendi eam : nemo tollit eam » a me; sed ego pono eam a me, et iterum sumo eam². » Posuit quando voluit, sumpsit quando voluit : nemo abstulit, nemo extorsit. Ergo impletæ erant omnes passionem, sed in capite : restabant adhuc Christi passionem in corpore. « Vos autem estis corpus Christi et membra³. » In his ergo membris cum esset Apostolus, dixit : « Ut adimpleam » quæ desunt pressurarum Christi in carne mea⁴. » Ergo illuc imus quo Christus præcessit, et adhuc Christus illuc pergit quo præcessit. Præcessit enim Christus in capite, sequitur in corpore. Et adhuc Christus hic laborat : et Christus hic patiebatur a Saulo, quando audivit Saulus, « Saule, Saule, quid me persequeris⁵. » Quomodo solet lingua dicere calcato pede, Calcas me. Linguam nullus tetigit : compassione clamat, non attritione. Adhuc Christus hic eget, Christus hic peregrinatur, Christus hic ægrotat, Christus hic in carcere includitur. Injuriam ei facimus, si non ipse dixit : « Esurivi, et dedistis mihi » manducare : sitivi, et potastis me : hospes, et collegistis » me : nudus, et vestistis me : æger, et visitastis me. Et » illi, Quando te vidimus hæc patientem, et ministra- » vimus tibi? Et ille, Cum uni ex minimis meis fecistis, » mihi fecistis⁶. » Ergo ædificemur in Christum super

¹ Joan. xix, 30. — ² Id. x, 17, 18. — ³ I Cor. xii, 27. — ⁴ Coloss. 1, 24. — ⁵ Act. ix, 4. — ⁶ Matth. xxv, 35-40.

fundamentum Apostolorum et Prophetarum¹, ipso summo angulari lapide existente : quia « Diligit Dominus portas » Sion super omnia tabernacula Jacob. » Quasi vero et ipsa Sion non inter tabernacula Jacob. Et ubi erat Sion nisi in populo Jacob? Jacob enim nepos Abraham, unde natus populus Judæorum, dicitur populus Israël, quia ipse Jacob appellatus est et Israël². Hæc bene novit Sanctitas Vestra. Sed quia erant quædam tabernacula temporalia et imaginaria; loquitur autem iste de civitate quadam, quam spiritaliter intelligit, cujus umbra et figura erat illa terrena : ait, « Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula » Jacob. » Diligit illam spiritalem civitatem super omnia figurata, quibus intimabatur illa civitas semper manens, et semper cœlestis in pace.

VI. « Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. » Quasi intuebatur civitatem illam Jerusalem in terra. Nam videte quam civitatem dicit, de qua dicta sunt quædam gloriosissima. Nam illa destructa est in terra, hostes passa cecidit in terram, jam non est quod erat : expressit imaginem, transivit umbra. Unde igitur, « Gloriosa dicta sunt de te, » civitas Dei? » Audi unde : « Memor ero Raab et Babylonis, scientibus me³. » In illa civitate, inquit, jam ex persona Dei, memor ero Raab, et memor ero Babylonis. Raab non pertinet ad populum Judæorum; Babylon non pertinet ad populum Judæorum. Nam sequitur : « Etenim alienigenæ et Tyrus et populus Æthiopum, » hi fuerunt ibi. » Merito, « Gloriosa dicta sunt de te, » civitas Dei : » ubi non solus est ille populus Judæorum natus ex carne Abraham, sed ibi omnes gentes, quarum quædam nominatæ sunt, ut omnes intelligantur. « Memor » ero, inquit, Raab : » quæ ista est meretrix, illa in Jerico meretrix, quæ suscepit nuntios, et alia via ejecit;

¹ Ephes. ii, 20. — ² Gen. xxxii, 28. — ³ Psal. lxxxvi, 3, 4.

quæ præsumpsit in promissione, quæ timuit Deum, cui dictum est, ut per fenestram mitteret coccum, id est, ut in fronte haberet signum sanguinis Christi. Salvata est ibi¹, et Ecclesiam Gentium significavit. Unde Dominus superbientibus Pharisæis, « Amen dico vobis, publicani et meretrices præcedunt vos in regnum cælorum². » Præcedunt, quia vim faciunt. Impellunt credendo, et ceditur fidei, nec obsistere potest quisquam; quia qui vim faciunt, diripiunt illud. Ibi enim positum est: « Regnum cælorum vim patitur, et qui vim faciunt, diripiunt illud³. » Hoc fecit ille latro⁴, fortior in cruce quam in fauce. « Memor ero Raab et Babylonis. » Babylon civitas dicitur secundum sæculum. Quomodo una civitas sancta, Jerusalem; una civitas iniqua, Babylon; omnes iniqui ad Babyloniam pertinent: quomodo omnes sancti ad Jerusalem. Sed delabitur de Babylone in Jerusalem. Unde nisi per eum qui justificat impium⁵? Piorum civitas Jerusalem, impiorum civitas Babylon. Sed venit ille qui justificat impium: quia, « Memor ero, » inquit, non solum « Raab, » sed etiam « Babylonis. » Sed quorum memor erit Raab et Babylonis? « Scientibus me. » Ideo quodam loco dicit Scriptura: « Effunde iram tuam in Gentes, » quæ te non cognoverunt⁶. » Hic ait: « Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non cognoverunt: » Et alibi, « Præterde misericordiam tuam scientibus te⁷. » Et ut noveritis quia in Raab et Babylone Gentes significavit; quasi diceretur: Quid est quod dixisti: « Memor ero Raab » et Babylonis, scientibus me? » quare hoc dixisti? « Et » enim alienigenæ, » inquit, id est, pertinentes ad Raab, pertinentes ad Babylonem, « et Tyrus. » Sed quousque Gentes? Usque ad fines terræ. Elegit enim populum qui

¹ Josuë II, 1 et VI, 25. — ² Matth. XXI, 31. — ³ Id. XI, 12. — ⁴ Luc. XXIII, 40. — ⁵ Rom. IV, 5. — ⁶ Psal. LXXVIII, 6. — ⁷ Id. XXXV, 11.

in fine terræ est: « Et populus, inquit, Æthiopum, hi » fuerunt ibi. » Si ergo ibi Raab, ibi ex Babylone, quia ibi alienigenæ, ibi Tyrus, ibi populus Æthiopum; merito: « Gloriosissima de te dicta sunt, civitas Dei. »

VII. Jam attendite sacramentum magnum. Per eum illic Raab, per quem illic Babylon, jam non Babylon; caret enim Babylone, et incipit esse Jerusalem. Dividitur filia adversus matrem suam, et erit in membris reginæ illius, cui dicitur: « Obliviscere populum tuum » et domum patris tui; concupivit rex speciem tuam¹. » Nam unde Babylon aspiraret ad Jerusalem? unde Raab ad illa fundamenta perveniret? unde alienigenæ, unde Tyrus, unde populus Æthiopum? Audi unde: « Mater » Sion (2), dicit homo². » Est quidam homo qui dicit: « Mater Sion, » et per hunc veniunt isti omnes. Sed iste homo quis est? Dicit, si audiamus, si capiamus: « Mater Sion, » dicit homo. » Sequitur ibi, quasi quæreret, per quem venerit Raab, Babylon, alienigenæ, Tyrus, Æthiopes. Ecce per quem venerunt: « Mater Sion, dicit homo; et » homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. » Quid apertius, fratres? Vere quia gloriosissima de te dicta sunt, civitas Dei. Ecce, « Mater Sion, dicit » homo. » Quis homo? Qui « Homo factus est in ea. » In ea factus est homo, et ipse eam fundavit? Quomodo in ea factus est, et ipse eam fundavit? Ut in ea fieret homo, jam fundata erat. Sic intellige, si potes: Etenim, « Mater » Sion dicit; » sed, « Homo, Mater Sion, dicit; homo » autem factus est in ea: ipse autem fundavit eam, non » homo, sed Altissimus. » Sic fundavit civitatem in qua nasceretur, quomodo creavit matrem, de qua nasceretur. Quid est hoc, fratres? Quales promissiones, quantam

¹ Psal. XLIV, 11. — ² Id. LXXXVI, 5.

spem tenemus! Ecce propter nos Altissimus qui fundavit civitatem, « Mater dicit, ipsi civitati, et homo in ea factus » est, et Altissimus eam fundavit. »

VIII. Quasi diceretur: Unde ista scitis? Cantavimus hæc omnes, et cantat homo in omnibus Christus: homo propter nos, Deus ante nos. Sed quid magnum, ante nos? Ante terram et cælum, ante sæcula. Hic ergo homo propter nos factus in ea, idem ipse Altissimus fundavit eam. Unde ista scimus? « Dominus narrabit in Scriptura popu- » lorum. » Hoc enim sequitur in Psalmo. « Mater Sion, » dicet homo; et homo factus est in ea, et ipse fundavit » eam Altissimus. Dominus narrabit in Scriptura popu- » lorum, et principum¹. » Quorum principum? « Horum » qui facti sunt in ea. » Principes qui facti sunt in ea, in ea facti sunt principes. Nam antequam in ea fierent prin- cipes: « Abjecta mundi elegit Deus, ut confunderet for- » tia². » Numquid princeps piscator? Numquid princeps publicanus? Principes plane; sed quia facti sunt in ea. Quales isti principes? Venerunt de Babylone principes, credentes de sæculo principes venerunt ad urbem Romam, quasi caput Babylonis; non ierunt ad templum imperatoris, sed ad memoriam Piscatoris. Unde enim isti prin- cipes? « Infirmi mundi elegit Deus, ut confundat fortia: et » ignobilia elegit Deus, et ea quæ non sunt tanquam quæ » sunt, ut quæ sunt evacuentur³. » Hoc facit qui erigit de terra inopem, et de stercore exaltat pauperem. Ut- quid erigit? « Ut collocet eum cum principibus, cum » principibus populi sui⁴. » Magna res, magnum gau- dium, magna lætitia. Postea venerunt in hanc civitatem et oratores: sed non venirent, nisi præcederent piscato- res. Magna hæc: sed ubi hæc, nisi in illa civitate Dei, de qua gloriosissima dicta sunt?

¹ Psal. LXXXVI, 6. — ² 1 Cor. 1, 27. — ³ Ibid. 28. — ⁴ Psal. cxii, 7, 8.

IX. Ideo collatis omnibus gaudiis atque conflatis, quo- modo clausit? « Tanquam jucundatorum omnium habita- » tio in te¹. Tanquam jucundatorum, habitatio omnium jucundatorum in hac civitate. In peregrinatione ista con- terimur: habitatio nostra, jucunditas sola erit. Peribit labor et gemitus; transeunt orationes, succedunt lauda- tiones. Ibi ergo habitatio jucundatorum, non erit gemitus desiderantium, sed lætitia perfruentium. Aderit enim cui modo suspiramus: similes ei erimus, quoniam vide- bimus eum sicuti est². Ibi totum negotium nostrum non erit, nisi laudare Deum, et frui Deo. Et quid aliud quæ- remus, ubi solus sufficit, per quem facta sunt omnia? Habitabimus et habitabimus: subjicientur illi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus³. « Beati ergo qui habitant in domo » tua. » Unde beati? Habendo aurum, habendo argentum, numerosam familiam, multiplicem prolem? unde beati? « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum » laudabunt te⁴. » Hoc uno beati otioso negotio. Hoc ergo unum desideremus, fratres, cum venerimus ad hoc; nospa- remus gaudere ad Deum, laudare Deum. Opera bona quæ modo nos perducunt, non ibi erunt. Diximus et hesternodie⁵, quantum potuimus; non ibi erunt opera misericor- diæ, ubi nulla erit miseria. Egentem non invenies, nudum non invenies, nemo tibi occurret sitiens, nullus peregrin- us erit, nullus ægrotus quem visites, nullus mortuus quem sepelias, nullus litigatorum inter quos pacem com- ponas. Quid facturus es? An forte propter necessitates corporis nostri novellabimus, et arabimus, et negotiabi- mur, et peregrinabimur? Magna ibi quies. Nam ibi omnia opera, quæ necessitas flagitat, subtrahentur: mortua necessitate, peribunt opera necessitatis. Quid ergo erit?

¹ Psal. LXXXVI, 7. — ² 1 Joan. iii, 2. — ³ 1 Cor. xv, 28. — ⁴ Psal. LXXXIII, 5. — ⁵ In superiorem Psal. xi, 24.

Quomodo potuit, dixit lingua humana : « Tanquam » jucundatorum omnium habitatio in te. » Quid est « tanquam ? » Quare, « tanquam ? » Quia talis ibi erit jucunditas, qualem hic non novimus. Video hic multas jucunditates, et multi gaudent in sæculo, alii hinc, alii inde; et non est quod illi gaudio comparem, sed tanquam jucunditas erit. Nam si dicam, Jucunditas : incipit homini occurrere talis jucunditas, qualem solet habere in poculis, in prandiis, in avaritia, in honoribus sæculi. Extolluntur enim homines, et lætitia quadam insaniunt : « Sed non » est gaudere impiis, dicit Dominus¹. » Est quædam jucunditas, « Quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in » cor hominis ascendit². Tanquam jucundatorum omnium habitatio in te. » Ad aliud gaudium nos paremus : quia hic tanquam simile invenimus, et non est hoc : ne quasi paremus nos talibus ibi perfrui, qualibus hic gaudemus; alioquin continentia nostra avaritia erit. Sunt enim homines qui invitantur ad cœnam opimam, ubi multa et pretiosa ponenda sunt; non prandent : jam si quæras ab eis quare non prandeant; ³ Jejunamus. Magnum opus, christianum opus jejunium. Noli cito laudare; quære causam; negotium ventris agitur, non religionis. Quare jejunant? Ne ventrem præoccupent vilia, et non possit admittere pretiosa. Ergo negotium gutturis gerit in jejunio. Magna res utique jejunium : contra ventrem et guttur pugnat; aliquando illis militat. Itaque, fratres mei, si putatis aliquid tale habituros nos in illa patria, ad quam nos exhortatur tuba cœlestis, et propterea vos a præsentibus abstinete, ut illic talia copiosius recipiatis; sic estis quomodo illi qui jejunant propter epulas majores; et continent se majore incontinentia. Nolite ergo sic : ad aliquid vos ineffabile præparate, mundate cor ab omni-

¹ Isai. XLVIII, 22, juxta LXX. — ² 1 Cor. II, 9. — ³ *Supple*, respondent.

bus affectionibus vestris terrenis et sæcularibus. Visurimus quiddam, quo viso beati erimus, et hoc solum nobis sufficiet. Et quid? Non manducabimus? Imo manducabimus; et ipse erit cibus noster, qui et reficiat, et non deficiat. « Tanquam jucundatorum omnium habitatio in » te. » Jam dictum est unde jucundabimur : « Beati qui » habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt » te¹. » Laudemus et modo Dominum, quantum possumus, mixtis gemitibus, quia laudando eum, desideramus eum, et nondum tenemus. Cum tenuerimus, subtrahetur omnis gemitus, et remanebit sola et pura et æterna laudatio. Conversi ad Dominum.

ENARRATIO²

IN PSALMUM LXXXVII.

I. PSALMI hujus octogesimi et septimi titulus habet aliquid, quod novum negotium disputatori afferat. Nusquam enim aliorum Psalmorum positum est, quod hic legitur : « Pro melech ad respondendum. » Nam de Psalmo cantici et cantico Psalmi alias jam quid nobis videretur diximus (3) : et, « Filiis Core, usitatum in titulis Psalmorum sæpissimeque tractatum est; et quid sit, « In » finem : » sed quod sequitur : « Pro melech ad respondendum, » hoc inusitatum habet iste titulus. « Pro melech » autem, latine pro choro dici potest : melech enim verbo hebræo chorus significatur. Quid est ergo, « Pro » choro ad respondendum, » nisi forte ut canenti chorus

¹ Psal. LXXXIII, 5. — ² Dictata post expositum, Psal. XLII de quo infra n. 7, et forte post Psal. LXXVII.